

3.6.2009

Dnro 3715/4/07

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Esittelijäneuvos Lea Haapkylä

PERUSOIKEUSMYÖNTEINEN LAINTULKINTA OLISI EDELLYTTÄNYT TIETOKONELAITTEISTON MYÖNTÄMISTÄ TYÖN APUVÄLINEEKSI

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 28.11.2007 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kirjeessä Kansaneläkelaitoksen menettelyä vakuutus oikeuden antaman kuntoutuspäätöksen toimeenpanossa.

Kantelija haki Kansaneläkelaitokselta ammatillisena kuntoutuksena tietokonelaitteiston korvaamista opiskelun apuvälineenä. Kansaneläkelaitos kuitenkin hylkäsi hakemuksen samoin kuin tarkastuslautakunta (nykyisin sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunta). Hän valitti päätöksestä vielä vakuutus oikeuteen, joka määräsi Kansaneläkelaitoksen myöntämään kantelijalle ammatillisena kuntoutuksena hänen hakemansa tietokonelaitteiston. Asia palautettiin Kansaneläkelaitokselle päätöksestä aiheutuvia toimenpiteitä varten.

Kantelija ilmaisi tyytymättömyytensä sen johdosta, että Kansaneläkelaitos ei ollut kantelukirjoituksen lähettämisen ajankohtaan mennessä myöntänyt hänelle varoja tietokonelaitteiston hankkimiseen. Hän pyysi oikeusasiamiehen toimenpiteitä asiassa.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Kantelija haki 1.9.2005 päivätyllä kuntoutushakemuksella Kansaneläkelaitokselta opiskelu- ja harjoitustöiden tekemisessä tarvitsemaansa tietokonelaitteistoa korvattavaksi ammatillisena kuntoutuksena. Kuntoutushakemuksen liitteen mukaan tietokone ohjelmineen oli kantelijalle välttämätön opiskelussa. Liitteeseen oli lisäksi merkitty, että valmistuttuaan hierojaksi hän tulee käyttämään apuvälinelaitteistoa potilaskortistojen pitämisessä ja voimisteluoheiden tekemisessä ja antamisessa asiakkaille sekä erilaisissa kirjallisissa tehtävissä (esim. laskutus, markkinointi ym.). Kansaneläkelaitos hylkäsi hakemuksen 5.10.2005 antamallaan päätöksellä, koska apuvälineiden myöntämisen ammatillisena kuntoutuksena ei voitu katsoa olevan tarkoituksenmukaista. Hakemusta arvioitaessa oli otettu huomioon kantelijan ikä, ammatti sekä se, ettei hänelle ollut huollettavia alaikäisiä lapsia. Tämän johdosta hänen toimeentulonsa katsottiin turvatuksi hänelle myönnettyllä eläkkeellä. Kantelija valitti asiasta tarkastuslautakuntaan, mutta valitus hylättiin 13.1.2006 annetulla päätöksellä.

Kantelija valitti asiasta vielä vakuutusoikeyteen ja vaati, että hänelle myönnettäisiin kuntoutuksena tietokone-laitteisto opiskelun ja työn apuvälineiksi. Vakuutusoikeyus katsoi 10.5.2007 antamassaan päätöksessä, että kantelijan terveydentilasta esitetyn lääketieteellisen ja muun selvityksen perusteella hänen hakemiensa apuvälineiden myöntäminen ammatillisena kuntoutuksena oli laissa tarkoitettulla tavalla tarkoituksenmukaista. Kansaneläkelaitos määrättiin myöntämään kantelijalle ammatillisena kuntoutuksena hänen hakemansa tietokone-laitteisto. Tarkastuslautakunnan päätös kumottiin ja asia palautettiin Kansaneläkelaitokselle päätöksestä aiheutuvia toimenpiteitä varten.

Kansaneläkelaitos muutti päätöksellään 29.6.2007 aikaisempaa kuntoutuspäätöstään vakuutusoikeyuden antaman päätöksen mukaisesti ja myönsi kantelijalle kuntoutuksena tietokone-laitteiston. Päätökseen oli lisäksi merkitty, että Kansaneläkelaitos korvaa kantelijalle hänen opiskeluaikanaan hankkimansa kyseisessä päätöksessä mainitut apuvälineet esitettyjen tositteiden mukaisesti. Kantelija ilmoitti 9.7.2007 antamassaan selvityksessä, ettei hän ollut hankkinut laitteita opiskeluaikana. Tämän johdosta Kansaneläkelaitos totesi 31.8.2007 antamassaan kirjeessä, ettei vakuutusoikeyuden antamaa päätöstä voitu näin ollen panna täytäntöön.

3.2

Arviointia

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeyus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisissa tuomioistuimissa tai muussa viranomaisessa. Saman oikeyusohjeen mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeyus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeyudenmukaisen oikeyudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain (566/2005) 6 §:n mukaan vakuutetulla on oikeyus saada työkyvyttömyyden estämiseksi tai työ- ja ansiokyvyn parantamiseksi tarkoituksenmukaista ammatillista kuntoutusta siten kuin laissa tarkemmin säädetään. Sanotun lain mukaista kuntoutusta haetaan Kansaneläkelaitokselta, jonka päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta valittamalla sosiaaliturvan muutoksenhakulautakuntaan ja lautakunnan päätökseen tyytymätön valittamalla vakuutusoikeyuteen. Vakuutusoikeyuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Vuoden 2004 alusta voimaan tulleen hallintolain (434/2003) 6 §:n mukaan viranomaisen toimien on suojattava oikeyusjärjestyksen perusteella oikeyutettuja odotuksia. Säännöksellä on sisällytetty hallintolakiin ns. luottamuksensuojaperiaate. Hallintolain perustelujen (HE 72/2002) mukaan periaatteen keskeisenä sisältönä on, että yksityisten tulee voida luottaa viranomaisten toiminnan oikeyellisyyteen ja virheettömyyteen sekä viranomaisten tekemien hallintopäätösten pysyvyyteen. Viranomaistoimintaa ohjaava periaate on myös perusoikeyusmyönteinen laintulkinta.

Arviointia

Kantelijan ammatillista kuntoutusta koskeva valitusasia ratkaistiin siis vakuutusoikeyuden 10.5.2007 antamalla päätöksellä siten, että vakuutusoikeyus katsoi kantelijan hakemien apuvälineiden myöntämisen ammatillisena kuntoutuksena olevan laissa tarkoitettulla tavalla tarkoituksenmukaista. Asia palautettiin Kansaneläkelaitoksella tästä päätöksestä aiheutuvia toimenpiteitä varten. Kansaneläkelaitos teki asiassa viivytyksettä päätöksen ja ilmoitti korvaavansa

kantelijalle hänen opiskeluaikanaan hankkimansa kyseisessä päätöksessä mainitut apuvälineet hänen esittämiensä tositteiden mukaisesti.

Sittemmin ilmeni, että kantelija ei ollut ostanut opiskeluaikanaan tietokonevälineistöä, vaan hän oli jäänyt odottamaan sitä, menestyykö hänen asiassa tekemänsä valitukset. Vakuutusoi-
keuden annettua päätöksensä kantelija oli jo päättänyt opintonsa ja toimi ammatissa. Kansaneläkelaitos tulkitsi asian niin, että kuntoutuspäätökset koskivat ainoastaan opiskeluaikana hankittuja tietokonevälineitä. Koska niitä ei ollut hankittu tuolloin, tilanne oli Kansaneläkelaitok-
sen näkemyksen mukaan mennyt ohi eikä vakuutusoi-
keuden antamaa päätöstä näin ollen pantu täytäntöön.

Kantelija oli alkuperäisen kuntoutushakemuksen liitteessä ilmoittanut, että tietokone ohjelmi-
neen on välttämätön opiskelussa. Hän kuvaili samassa liitteessä kuitenkin myös työssä olevia ongelmia ja sitä, miten hän tulee valmistuttuaan käyttämään apuvälinelaitteistoa työssään.

Kysymys siitä, hakiko kantelija tietokonelaitteistoa pelkästään opiskelua varten vai opiskelun lisäksi työn apuvälineeksi on jossain määrin tulkinnanvarainen. Tästä syystä katson, että Kansaneläkelaitoksen menettelyä, jonka mukaan vakuutusoi-
keuden päätöstä ei voitu panna täytäntöön, ei voi pitää lainvastaisena. Totean kuitenkin, että kantelijan kannalta myönteinen lain-
tulkinta (tietokonelaitteisto korvattaisiin sillä perusteella, että se oli työn apuväline) olisi näke-
mykseni mukaan kuitenkin ollut mahdollinen. Kansaneläkelaitos olisi siis mielestäni voinut vä-
kuutusoi-
keuden päätöstä täytäntöönpannessaan tulla toisenlaiseen johtopäätökseen kuin sii-
hen, että tilanne oli mennyt ohi, minkä johdosta kantelijalla ei enää ollut oikeutta ostaa välinei-
tä.

Perusoikeusmyönteinen laintulkinta Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutus-
rahaetuksista annetusta laista ja hallintolaista olisi näkemykseni mukaan antanut mahdolli-
suuden päätyä siihen, että kantelijan olisi katsottu alun perin hakeneen tietokonelaitteiston myöntämistä sekä opiskelun että työn apuvälineiksi. Vaikka Kansaneläkelaitoksen menettelyä ei mielestäni siis voi pitää lainvastaisena, katson, että perusoikeusmyönteinen laintulkinta olisi edellyttänyt tietokonelaitteiston myöntämistä työn apuvälineeksi.

4

TOIMENPITEET

Saatan Kansaneläkelaitoksen tietoon näkemykseni, jonka mukaan perusoikeusmyönteinen laintulkinta olisi edellyttänyt, että kantelijalle olisi myönnetty tietokonelaitteisto työn apuväli-
neeksi.